

Слободан Самарцић*

Чедомир Антић (ур.), *Досије – Аутономна покрајина Војводина*,
Напредни клуб, Београд 2014, 310

Србија је држава која, поред осталих, има и проблем територијалног интегритета. Овде не спада само питање Косова и Метохије, већ и један круг политичких идеја, стратегија и практичног деловања којима је заједнички именилац одвајање дела територије од државе као крајњи циљ. Држава којој је фактички одузет део територије, покрајина Косово и Метохија, морала би да буде много више усредсређена на ову врсту егзистенцијалних питања. При том, не мислимо само на државне органе, већ на целокупну јавност. У Србији постоји невероватна опуштеност и државних и друштвених актера када је реч о угрожености њене територијалне целовитости.

Зборник *Досије – аутономна покрајина Војводина* представља пример деловања „против струје“. Његови аутори обрадили су тзв. војвођанско питање на неуобичајен начин: средствима научне анализе, говором чињеница и поузданог закључивања. Једна политички наметнута тема – уставни положај Војводине, лансирана у орбиту тзв. европског регионализма, приземљена је на тло вишеструке фактографије. Језиком анализе пред читаоцем се наша сређена грађа о дуготрајној манипулацији овим питањем у више области – политичкој, историјској, економској и јавномњењској. Ако овај зборник буде имао критичаре, они више неће моћи да се служе методологијом „ди су наши новци“, нити простачким говором мржње. После ове књиге расправа о положају Војводине у Србији мораће да се води на уљуђен начин, изношењем чињеница и разлога.

Аутори зборника потрудили су се да он делује целовито, а не као прост збор прилога. Шест аутора изложило је шест тема – политички аспекти, историјске традиције, економске теме, антисрбизам и нови идентитет, говор мржње и улога невладиних организација. Теме, заједно узев, обухватају целовит, иако не исцрпан, скуп основ-

---

* Аутор је редовни професор Факултета политичких наука Универзитета у Београду.

них питања данашњег положаја Војводине имајући у виду и његову историјску генезу. Сваки прилог, осим тога, завршава се ауторским закључком о задатој теми. На крају зборника изложен је обухватан закључак о основним обележјима питања (досијеа) о АП Војводини данас.

Историјат идеје и токова војвођанске аутономије све до данашњих спорова изнео је Чедомир Антић. Српском народу који је живео у историјским покрајинама Срему, Банату, Бачкој и Барањи, његовим ученим људима и политичком вођству, идеја аутономије служила је за очување националног идентитета у ненаклоњеном државном и верском окружењу Аустро-угарске монархије. Аутор показује да су различити облици аутономије током 19. века били део укупне борбе српског народа за националну и политичку еманципацију. Та борба природно је происходила прикључењем поменутих области Србији крајем октобра 1918. на основу одлуке новосадске Велике народне скупштине. Антић, потом, показује да у међуратном периоду, сем мањих изузетака (Самостална демократска странка и њен вођа Светозар Прибићевић и још неколико појединаца), није било политичких захтева за било какву аутономију на простору потоње АП Војводине. Али, постојала је агресивна државнорушилачка политика Комунистичке партије Југославије која је спроводила политику иностраног чиниоца (Комунистичке интернационале). Покрајина Војводина била је пројектована у тој политичкој режији и практично спроведена после општег метежа Другог светског рата. У даљем приказу, Антић доследно изводи тезу о идеолошком пореклу аутономије Војводине у Србији, и поставља логично питање – зашто ово наслеђе комунистичке владавине није укинато са завршетком комунизма.

Антићев прилог објашњава порекло једне сепаратистичке стратегије у Србији, која је увек имала спољни подстицај и подршку. Идеја аутономије у време комунистичке владавине, обновљена после политичких промена у Србији 2000. године, имала је сепаратистичку инклинацију. Зато је аутономија у таквим замислима и стратегијама повезивана са неколико неопходних обележја: државни атрибути аутономије (законодавна, извршна и судска власт), њена историјска, готово природна наклоњеност централно-европском културном кругу (данас Европској унији), и елеменат посебног идентитета који наводно прожима житеље Војводине. Порекло оваквих схватања у новије време Антић открива у Салцбуршкој декларацији тзв. Војвођанског покрета из 1958. године, у којој су садржани управо ови елементи аутономије, тј. сепаратизма (стр. 75, 76). Ови утицаји, који досежу до неуставног Статута АП покрајине из 2008. године, потичу из опскурне иницијативе коју су 1958. године покренули послератни емигранти са подручја Војводине, потоњи службеници немачке обавештајне агенције (БНД). Исти пример у контексту своје анализе усиљене

градње „војвођанског идентитета“ наводи и Слободан Антонић (стр. 228).

У економском делу, који је написао Бошко Мијатовић, *Досије АП Војводина* има посебан значај и домашај. Економски аспект тзв. војвођанског питања посебно је осетљив будући да је у њему садржана деценијама развијана предрасуда. Наиме, теза о материјалном искоришћавању Војводине од стране (остатка) Србије представља одређени стереотип који је успешним политичко-медијским утицајем претворен у стварну предрасуду. Утолико је задатак овог прилога био и тежи и аналитички деликатнији.

На почетку свог рада аутор цитира овај деценијски стереотип изречен у тексту Нове војвођанске уставне иницијативе усвојеном на Четвртој војвођанској конвенцији 2012. године: „Војводина преко девет деценија плаћа високу цену заједничког живота са Србијом...која се огледа у спутавању развоја, економској експлоатацији, доминацији и запостављању Војводине.“ (стр. 87). У ономе што следи, Мијатовић потанком економском анализом побија искривљене ставове заступника тезе о експлоатацији почев од прве Југославије, преко њене комунистичке наследнице, периода владавине Слободана Милошевића до постоктобарског периода све до данас. Он доказује да Војводина није била израбљивана некаквим нереалним паритетом аустријске круне и динара у првим поратним годинама. Није то био случај ни у пореској политици Краљевине СХС, наводно оштријој према овом простору него на простору негдашње Србије. Аутор убедљиво негира тезу о убрзаном привредном развоју у тзв. златно доба аутономије од 1974. до 1989. године откривајући поступак прећутаних или фалсификованих података којима се обилато служе аутономашки економисти, који, узгред, ни нису људи економске струке. За деведесете године такође доказује да економски терет Војводине није био већи у поређењу са остатком Србије. Најзад, када је о најновијем периоду реч, побија ставове о наводној привредној спутаности Војводине од стране централних власти Србије. За економске делове новијих сепаратистичких докумената, као што су неуспели Основни закон (2003), поништени Статут АП Војводине (2008) и изјаве тзв. војвођанских конвенција, показује да им је заједнички превазиђени етатистички образац економске политике.

У прилогу Слободана Антонића налазимо педантну анализу публицистичке и медијско-пропагандне стране савременог војвођанског сепаратизма. На основу прегледа и претреса обимне електронске и штампане грађе, аутор изводи закључак да „у Војводини већ постоји оформљена сецесионистичка идеологија, са ксенофобијом, антисрпством (антисрбијанством) и новим псеудонационалним идентитетом, као својим основним састојцима.“ (стр. 175). Ову изврсну ана-

лизу допуњују радови Дијане Хинић о говору мржње на сајтовима сепаратистички настројених невладиних организација и Драгана Миливојевића о њиховом ширем деловању. Последњи прилог нарочито је значајан, јер показује да су те организације добрано финансиране из државних фондова земаља које нису пријатељски наклоњене Србији.

За разлику од оваквих финансијских чињеница, за крај овог приказа ваља навести став из уводне речи аутора ове књиге да овај подухват није помогла ни једна установа Републике Србије, ни једна странка или организација, те да помоћ за њено издавање није добијена ни од једног фонда неке стране земље.